

KIESRAAD

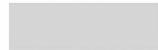
De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

KIESRAAD

Datum
13 februari 2023

Ons kenmerk
2023-0000069595

Inlichtingen

Blad
1 van 8

Bezoekadres
Muzenstraat 85
2511 WB Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.kiesraad.nl

E-mailadres
kiesraad@kiesraad.nl

Onderwerp
Advies over de kwaliteitsbevordering van de
uitvoering van het verkiezingsproces

Inleiding

In uw brief van 23 december 2022 heeft u de Kiesraad gevraagd een advies uit te brengen over de wijziging van de Kieswet in verband met de taken van de Kiesraad met het oog op de bevordering van de kwaliteit van de uitvoering van het verkiezingsproces (hierna: het conceptwetsvoorstel). Het advies treft u hierbij aan, waarbij de Kiesraad op punten ook aangeeft hoe hij van plan is aan deze nieuwe taken invulling te geven.

De Kiesraad staat voor een eerlijk, transparant en controleerbaar verkiezingsproces. Per 1 januari 2023 heeft de Kiesraad de taak gekregen om controles voor te schrijven die bij de uitslagvaststelling worden uitgevoerd.¹ De komende periode ontwikkelt de Kiesraad zich verder als verkiezingsautoriteit. Hiertoe krijgt de Kiesraad een aantal kwaliteitsbevorderende taken. Het doel hiervan is om met een integer en kwalitatief verkiezingsproces te zorgen dat iedereen de uitslag van verkiezingen kan vertrouwen. Hierover hebben medewerkers van het ministerie, de VNG, de NVVB en de Kiesraad de afgelopen jaren intensief overlegd.² Het eerste deel van de wetgeving, over de programmatuur die wordt gebruikt voor het vaststellen van verkiezingsuitslagen, is al bij de Tweede Kamer in behandeling.³ Het conceptwetsvoorstel is het tweede deel van de wetgeving en regelt de taken en bevoegdheden van de Kiesraad, passend bij de nieuwe rol van de Kiesraad. Een deel van de kwaliteitsbevorderende taken wordt door de Kiesraad overgenomen van het

¹ Artikelen Na 27, O 6, O 17, P 1d en P 20a van de Kieswet.

² Dit traject is bij brief van 14 maart 2019 door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangekondigd, zie: *Kamerstukken II* 2018/19, 35165, nr. 1, p. 4.

³ *Kamerstukken II* 2021/22, 36150, nr. 1-3.

Datum
13 februari 2023

Kenmerk
2023-0000069595

Onderdeel
Kiesraad

Blad
2 van 8

ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Kiesraad spreekt zijn waardering uit voor het resultaat van de samenwerking die tot dit conceptwetsvoorstel heeft geleid.

Samenvatting

De Kiesraad is positief over het conceptwetsvoorstel. De Kiesraad vindt het goed dat wordt voorzien in meer mogelijkheden om de kwaliteit van de uitvoering van het verkiezingsproces te bevorderen. Gebleken is dat er behoefte is aan een meer centrale, instruerende, beoordelende en ondersteunende rol voor de Kiesraad. De Kiesraad wordt door de toekenning van deze nieuwe bevoegdheden in staat gesteld deze rol op zich te nemen.

De Kiesraad heeft enkele opmerkingen naar aanleiding van het voorstel. Zo adviseert de Kiesraad om in het conceptwetsvoorstel te bepalen dat de beslissing voor de inzet van een formele procesaanwijzing niet door een vertegenwoordiger ter plaatse wordt genomen, maar door de leden van de Kiesraad die specifiek met die taak zijn belast. Eerst zal de vertegenwoordiger proberen of een onregelmatigheid in de gang van zaken van een stembureau ter plekke in overleg met het stembureau opgelost kan worden. In het uiterste geval biedt het conceptwetsvoorstel de mogelijkheid om een procesaanwijzing te geven. Die beslissing overstijgt echter wat van een vertegenwoordiger verwacht kan worden.

Daarnaast adviseert de Kiesraad dat ook modelformulieren die betrekking hebben op briefstembureaus en corrigenda door de Kiesraad worden vastgesteld. De Kiesraad wordt met het conceptwetsvoorstel verantwoordelijk voor de vaststelling van de meeste modelformulieren die worden gebruikt bij de uitslagvaststelling en het benoemen van kandidaten, maar mist daarin met name de modelformulieren die betrekking hebben op briefstembureaus en corrigenda.

De Kiesraad stelt verder voor de scheiding tussen de verschillende verantwoordelijkheden aan te scherpen. Het gaat dan om het inzetten van buitengewone leden en het aanwijzen van een ondervoorzitter. De verschillende verantwoordelijkheden van de Kiesraad maakt een goede functiescheiding noodzakelijk zodat de Kiesraad op een zorgvuldige manier uitvoering kan geven aan zijn verschillende verantwoordelijkheden.

1. Instrueren en informeren

In het decentraal opgezette stelsel van verkiezingen zijn er bij de organisatie verschillende overheden betrokken. Zo zijn gemeenten verantwoordelijk voor de organisatie van verkiezingen en de tellingen. Afhankelijk van welke verkiezing het betreft zijn vervolgens gemeenten, waterschappen of de Kiesraad verantwoordelijk voor het optellen en vaststellen van uitslagen. Ondanks dat de Kieswet zeer gedetailleerd is, doen zich in de praktijk soms onduidelijkheden voor. Bijvoorbeeld bij de vermelding van kandidaten op de lijst, de schrijfwijze van aanduidingen en de gang van zaken in een stembureau. De verschillende uitvoerders moeten daaraan zelf invulling geven.

Datum
13 februari 2023

Kenmerk
2023-0000069595

Onderdeel
Kiesraad

Blad
3 van 8

De Kiesraad vindt het belangrijk dat het verkiezingsproces helder en eenduidig is ingericht, zodat er bij uitvoerders geen twijfel bestaat over een correcte toepassing van het verkiezingsproces.⁴ Vervolgens kan de Kiesraad de uitvoering beter faciliteren – bijvoorbeeld met ondersteunende software – en het goede verloop van een verkiezing vaststellen.

Het wetsvoorstel geeft de Kiesraad de mogelijkheid om met nadere instructies en kwaliteitsstandaarden te zorgen dat de uitvoerders beter in staat worden gesteld om op een uniforme wijze uitvoering te geven aan de wet- en regelgeving. Het gaat daarbij enkel om detailpunten betreffende de uitvoering van een wettelijke norm. De Kiesraad zal hierin samen met uitvoerders en vertegenwoordigers daarvan optrekken om samen te bepalen waar er in de praktijk behoefte aan is en hoe de Kiesraad hier het beste in kan voorzien. De samenwerking met gemeenten, als hoofduitvoerders van verkiezingen, is voor de effectiviteit van de kwaliteitsbevordering van groot belang en het is daarom goed dat het conceptwetsvoorstel hen hierbij betreft. De Kiesraad zal periodiek een plan opstellen waarin het traject wordt beschreven en vaststellen op welke punten de Kiesraad gaat werken aan kwaliteitsbevordering. Voor verbeteringen van het verkiezingsproces die niet organisatorisch of technisch van aard zijn, is de wetgever aan zet.

2. Toezien op stemming en uitslagvaststelling

Onderdeel van de kwaliteitsbevordering is dat de Kiesraad op de dag van stemming en bij de uitslagvaststelling toeziet op een correcte uitvoering van het verkiezingsproces. De informatiepositie van de Kiesraad is daarbij essentieel, omdat de feitelijke gang van zaken alleen op de zittingslocaties van stembureaus kan worden beschouwd.⁵ Om de informatiepositie te vergroten, biedt het conceptwetsvoorstel de Kiesraad de mogelijkheid om vertegenwoordigers aan te wijzen. Zij kunnen, in aanvulling op de leden en medewerkers van de Kiesraad, namens de Kiesraad toezien op de feitelijke gang van zaken bij de stemming en de uitslagvaststelling.⁶

2.1. Zien hoe de uitvoering gaat

De Kiesraad ziet de mogelijkheid om op de werkzaamheden van een stembureau toe te zien vooral als sluitstuk op het traject dat samen met gemeenten in gang wordt gezet om de kwaliteit te verbeteren. Zodoende kan worden vastgesteld of het traject zijn vruchten heeft afgeworpen en op welke punten nog extra aandacht nodig is. Ook biedt het de mogelijkheid om op te treden bij eventuele incidenten die kunnen leiden tot ernstige risico's voor het verloop van de verkiezing of de betrouwbaarheid van de uitslag van de verkiezing. Van eventuele

---

⁴ Advies over de evaluatie van de gemeenteraadverkiezingen van 2022 (advies van 23 mei 2022, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2022.

⁵ Het conceptwetsvoorstel hanteert voor het begrip 'stembureau' een brede definitie, die elk stembureau, briefstembureau, gemeentelijk stembureau, hoofdstembureau, nationaal briefstembureau, en centraal stembureau omvat. Omwille van de leesbaarheid van het advies wordt ook hier het begrip 'stembureau' breed opgevat.

⁶ Zij moeten onderscheiden worden van de internationale waarnemers die ter uitvoering van een verdrag of een internationale afspraak door de minister van Buitenlandse Zaken worden toegestaan om in het stemlokaal aanwezig te zijn.

Datum
13 februari 2023

Kenmerk
2023-0000069595

Onderdeel
Kiesraad

Blad
4 van 8

onregelmatigheden die de Kiesraad langs deze weg waarneemt, wordt verslag gedaan aan het vertegenwoordigend orgaan.⁷

Gelet op de rolverdeling die er in het verkiezingsproces is, ligt het niet voor de hand dat als vertegenwoordigers worden aangewezen personen die ook al vanuit een andere hoedanigheid bij de organisatie van de verkiezing betrokken zijn.⁸ Het conceptwetsvoorstel biedt de ruimte voor de Kiesraad om dit in zijn afweging te betrekken en enkel personen aan te wijzen die de onafhankelijke rol van de Kiesraad kunnen uitdragen. Het gaat daarbij niet primair om het onvermogen om verschillende belangen te scheiden, maar vooral om het vermijden van de schijn daarvan bij de kiezer. Deze kan immers de indruk krijgen dat een persoon die ook in een andere hoedanigheid bij de organisatie betrokken is, niet de onafhankelijke rol van de Kiesraad kan ondersteunen.

De Kiesraad acht het realistisch dat hij in een beperkt aantal stembureaus aanwezig is om op het verkiezingsproces toe te zien. Het ligt niet voor de hand dat bij elke verkiezing op elk moment in elk stembureau te doen. Dat is ook niet nodig. Stembureauleden beschikken immers over voldoende kennis en vaardigheden om hun werkzaamheden correct uit te voeren en dat gaat in verreweg de meeste gevallen goed. Verder blijft ook de gemeentelijke organisatie nauw betrokken bij de inhoudelijke ondersteuning en begeleiding van de stembureaus. Hoe er namens de Kiesraad wordt toegezien, wordt nader uitgewerkt in een plan dat in overleg met gemeenten wordt opgesteld.⁹ De voorgenomen inzet moet passen bij het lopende traject. Daarnaast speelt de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen een rol. De vertegenwoordigers moeten immers worden opgeleid, gefaciliteerd en een vergoeding krijgen voor hun werkzaamheden.

2.2. *Geven van aanwijzingen*

Wanneer zich in het verkiezingsproces onregelmatigheden voordoen, is het stembureau de aangewezen instantie om deze te verhelpen.¹⁰ In de praktijk kunnen onregelmatigheden op die manier snel worden opgelost en wordt voorkomen dat zij door voortdurend een grote weerslag krijgen op de betrouwbaarheid van de uitslag. In het uiterste geval kan optreden echter nodig zijn. Als een vertegenwoordiger namens de Kiesraad in het stemlokaal een onregelmatigheid constateert, treedt deze in contact met het betreffende stembureau om de risico's weg te nemen door bijvoorbeeld te wijzen op de wet- en regelgeving en de manier waarop die moet worden uitgevoerd. In sommige gevallen ligt ook informeel contact met de betrokken gemeente voor de hand, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de onregelmatigheid zich ook elders in de gemeente voor gaat doen. Hierover kunnen in het plan samen met gemeenten afspraken worden gemaakt.

In het uiterste geval kan worden geconcludeerd dat informeel overleg met het betreffende stembureau en de organiserende gemeente het risico voor het verloop

---

⁷ Artikel A 13 van het conceptwetsvoorstel.

⁸ Zoals een lid van het stembureau of een projectmedewerker van de verkiezingsorganisatie bij de gemeente.

⁹ Artikel A 11, tweede lid, van het conceptwetsvoorstel.

¹⁰ Zo nodig kan een stembureau om bijstand van de burgemeester verzoeken.

Datum
13 februari 2023

Kenmerk
2023-0000069595

Onderdeel
Kiesraad

Blad
5 van 8

van de verkiezing onvoldoende wegneemt. In dat geval kan de inzet van een formeel instrument overwogen worden. Het conceptwetsvoorstel bevat de mogelijkheid van het geven van een procesaanwijzing door de Kiesraad aan een stembureau of de voorzitter van een stembureau.

Naar de aard van de beslissing om een procesaanwijzing te geven, ligt het volgens de Kiesraad niet voor de hand om vertegenwoordigers een eigenstandige titel te geven dat te doen. Uiteindelijk moet de beslissing voor de inzet van een formele procesaanwijzing volgens de Kiesraad worden genomen door de leden van de Kiesraad die met deze taak zijn belast. Het gaat hier namelijk om een ingrijpend middel waarvan het belangrijk is dat de inzet zorgvuldig wordt overwogen. Geadviseerd wordt artikel A 12 van het conceptwetsvoorstel op dat punt aan te passen. De vertegenwoordiger ter plaatse verschaft de benodigde feitelijke informatie die nodig is en zorgt zo nodig voor het contact met het betrokken stembureau en de organiserende gemeente.

De procesaanwijzing heeft alleen betrekking op het proces zoals zich dat in het stemlokaal of bij de uitslagvaststelling ontvouwt. Dat betekent dat de aanwijzing niet kan zien op de uitkomsten van de uitslagvaststelling zelf. Ook kan de procesaanwijzing niet zien op de taken en verantwoordelijkheden die de wet aan de burgemeester of het college van burgemeester en wethouders heeft opgedragen. De Kiesraad constateert dat dit onderscheid in sommige gevallen minder voor de hand ligt. Zo heeft de Kiesraad geen bevoegdheid om op te treden tegen onregelmatigheden bij het verzenden van de stempassen, de campagnevoering in de openbare ruimte of de publicatie van de processen-verbaal met uitslagen (wettelijke taken van de burgemeester of het college), terwijl deze werkzaamheden wel effect kunnen hebben op het verloop van de verkiezing. Toezicht op deze gemeentelijke taken is aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Kiesraad zal er blijvend aandacht voor houden of de toedeling van bepaalde taken aan de burgemeester of het college van burgemeester en wethouders wel gelukkig is, nu het stelsel van de Kieswet daaraan het gevolg verbindt dat toezicht daarop door de Kiesraad niet mogelijk is. Ook de wetgever zou daar volgens de Kiesraad aandacht voor moeten houden. Verkiezingsevaluaties laten immers zien dat ook bij de uitvoering van die taken blijvend aandacht voor kwaliteitsbevordering nodig is.¹¹

3. Beoordelen verloop verkiezingen

Het wetsvoorstel geeft de Kiesraad diverse instrumenten om het verloop van de verkiezing te beoordelen. Zo wordt een rapportage van bevindingen opgesteld over de onregelmatigheden die de Kiesraad bij de zitting van een stembureau heeft waargenomen.¹² De rapportage bevat een verslag van de geconstateerde onregelmatigheden die volgens de Kiesraad leiden tot ernstige risico's en de

---

¹¹ Zo is in de evaluaties van de afgelopen jaren aandacht besteed aan het niet-tijdig of onvolledig publiceren van de processen-verbaal en de problemen bij het verzenden van stempassen. Zie bijvoorbeeld Advies over de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing van 2021 (advies van 10 mei 2021, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2021 en Advies over de evaluatie van de gemeenteraadverkiezingen van 2022 (advies van 23 mei 2022, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2022.

¹² Artikel A 13 van het conceptwetsvoorstel.

Datum
13 februari 2023

Kenmerk
2023-0000069595

Onderdeel
Kiesraad

Blad
6 van 8

wijze waarop de Kiesraad heeft getracht die te verhelpen. De rapportage stelt het vertegenwoordigend orgaan waarvoor de verkiezing is gehouden in staat om te beslissen over de gerezen geschillen.¹³ Indien hij daartoe aanleiding ziet, kan het vertegenwoordigend orgaan tot een hertelling of een herstemming besluiten.

Oordeelt de Kiesraad dat vanwege een geconstateerde onregelmatigheid getwijfeld moet worden aan de geldigheid van de stemming? Dan kan hij het vertegenwoordigend orgaan in uitzonderlijke gevallen zelfs adviseren om tot een gehele of gedeeltelijke herstemming te besluiten.¹⁴ Een dergelijk advies is van zo'n zwaarwegende aard dat dit het vertegenwoordigend orgaan tot overweging aanzet. Overigens neemt dat volgens de Kiesraad de noodzaak niet weg om te blijven onderzoeken hoe de geldigheid van de stemming op een meer onafhankelijke wijze kan worden beoordeeld. Bijvoorbeeld door de bevoegdheid van het vertegenwoordigend orgaan aan te vullen met een bevoegdheid voor een (politiek onafhankelijk) orgaan of de uitkomst open te stellen voor bestuursrechtelijke rechtsbescherming. De Kiesraad adviseerde daar in 2021 uitgebreider over.¹⁵

4. Vaststellen van modelformulieren

Het conceptwetsvoorstel maakt de Kiesraad verantwoordelijk voor de vaststelling van modelformulieren die worden gebruikt bij de uitslagvaststelling en het benoemen van kandidaten. Zodoende kan de Kiesraad het gebruik hiervan beter in programmatuur ondersteunen en kan het verbeteringen doorvoeren wanneer daar in de praktijk aanleiding voor blijkt.

De Kiesraad vindt dat dit ook geldt voor enkele andere modelformulieren en adviseert de vaststelling daarvan ook aan de Kiesraad op te dragen.¹⁶ Het gaat met name om de modelformulieren die betrekking hebben op briefstembureau en de corrigenda die horen bij uitslagen die door een gemeentelijk stembureau, briefstembureau of hoofdstembureau zijn vastgesteld.¹⁷ De Kiesraad kan zich er verder in vinden om de vaststelling van de modelformulieren rondom de kandidaatstelling te bezien in het kader van de voorgenomen aanpassing van de kandidaatstellingsprocedure.

5. Scheiden van verantwoordelijkheden

Met het conceptwetsvoorstel worden de taken van de Kiesraad uitgebreid en geëxpliciteerd. De Kiesraad hecht eraan om aan te geven hoe hij van plan is de verschillende rollen te scheiden en stelt op een paar punten een nadere aanscherping voor. De verantwoordelijkheden van de Kiesraad betreffen straks:

- a) centraal stembureau bij landelijke verkiezingen;

---

¹³ Deze bevoegdheid is vastgelegd in artikel V 4, eerste lid, van de Kieswet.

¹⁴ Artikel A 14 van het conceptwetsvoorstel.

¹⁵ Advies over de beoordeling van de geldigheid van stemmingen (advies van 27 september 2021, te vinden op www.kiesraad.nl), Den Haag: Kiesraad 2021.

¹⁶ De vaststelling is onderworpen aan goedkeuring van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

¹⁷ Artikelen N 29 en Na 14 van de Kieswet.

- b) adviescollege over aangelegenheden die verkiezingen of uitvoeringstechnische aangelegenheden van het kiesrecht betreffen;¹⁸
- c) ontwikkeling en beheer van ondersteunende programmatuur;
- d) bevorderen van de kwaliteit van de verkiezingsorganisatie door het geven van instructies, het stellen van voorschriften, het vaststellen van modellen en het delen van kennis en informatie;
- e) bewaken van de kwaliteit van de verkiezingsorganisatie door het geven van aanwijzingen en het rapporteren aan het vertegenwoordigend orgaan;
- f) ontsluiten van uitslagen in de Databank Verkiezingsuitslagen.

Deze verantwoordelijkheden zijn niet altijd los van elkaar te zien. Zo zal de Kiesraad als centraal stembureau ook gebruik moeten maken van de door hemzelf vastgestelde modellen en kwaliteitsvoorschriften en moet er ook op worden toegezien dat hij dit correct doet. De Kiesraad bestaat momenteel uit zeven leden die op basis van hun deskundigheid op het gebied van het kiesrecht en de verkiezingen zijn benoemd. Om de verschillende verantwoordelijkheden goed uit elkaar te kunnen houden, wordt met het conceptwetsvoorstel het aantal leden dat bij de taakuitvoeringen betrokken is, uitgebreid en op sommige plekken ingekaderd. Allereerst komt dat tegemoet aan de noodzaak van een collegiaal en slagvaardig bestuur. Bovenal meent de Kiesraad dat het hierdoor in staat wordt gesteld om op een zorgvuldige manier uitvoering te kunnen geven aan de verschillende rollen.

5.1. Vaststellen aantal toezichthoudende leden

Hoeveel leden worden belast met het geven van procesaanwijzingen en het opstellen van rapportages (taak e), laat het conceptwetsvoorstel aan de Kiesraad. Dit biedt de Kiesraad de gelegenheid om het aantal toezichthoudende leden af te stemmen op de omvang van de toezichthoudende werkzaamheden. Het vanuit zijn midden aanwijzen van twee leden acht de Kiesraad initieel afdoende gelet op de verwachte omvang van de toezichthoudende werkzaamheden. Samen met de voorzitter zijn er dan drie leden belast met het geven van procesaanwijzingen en het vaststellen van rapportages van bevindingen.

Voorkomen moet namelijk worden dat het aantal leden dat met toezicht is belast, een even aantal is of zo klein is dat effectieve besluitvorming lastig wordt. Een bijkomend argument is dat het aantal leden dat met toezichthoudende taken wordt belast niet ook kan optreden als lid van het centraal stembureau bij landelijke verkiezingen (taak a).¹⁹ Een taak waarbij de Kiesraad zoveel mogelijk collegiale besluitvorming voorstaat en waarbij een oneven aantal van minimaal vijf leden de voorkeur heeft.

5.2. Inzetten buitengewone leden

Geadviseerd wordt in het wetsvoorstel te verduidelijken dat de inzet van buitengewone leden van de Kiesraad alleen aan de orde is bij de uitoefening van

---

¹⁸ Waaronder hier begrepen ook het advies aan een vertegenwoordigend orgaan om te besluiten tot een herstemming.

¹⁹ Het conceptwetsvoorstel bevat deze uitsluiting in artikel A 3, derde lid.

de taak als centraal stembureau. Om als centraal stembureau voldoende afstand te kunnen nemen van de kwaliteitsbevorderende verantwoordelijkheden (taak d), geeft de Kiesraad er namelijk de voorkeur aan dat er beroep kan worden gedaan op twee buitengewone leden als de Kiesraad als centraal stembureau optreedt. Hierin voorziet het conceptwetsvoorstel weliswaar, maar door de redactie van artikelen A 3 en A 5 kan onduidelijkheid ontstaan over hoe de buitengewone leden zich verhouden tot de andere taken van de Kiesraad (taken b, c, d en f).

5.3. *Aanwijzen ondervoorzitter*

De Kiesraad adviseert tot slot om in het conceptwetsvoorstel mee te nemen dat een ondervoorzitter enkel kan worden aangewezen uit de leden die niet zijn belast met toezichthoudende taken of als buitengewoon lid zijn benoemd. De Kieswet biedt de mogelijkheid voor het aanwijzen van ondervoorzitters,²⁰ een mogelijkheid waarvan de Kiesraad in de praktijk ook gebruikmaakt. De ondervoorzitter vervult de taak van de voorzitter bij diens afwezigheid, ook bij diens toezichthoudende taak. Gelet op voornoemde functiescheiding acht de Kiesraad het belangrijk om in het conceptwetsvoorstel te bepalen dat een lid dat is belast met toezichthoudende taken of een buitengewoon lid is, niet als ondervoorzitter kan worden aangewezen.

Slot

Kiezers moeten erop kunnen vertrouwen dat de uitslag van de verkiezingen op een integere en correcte wijze tot stand komt. Daar wordt in de praktijk door het ministerie, gemeenten, waterschappen en de Kiesraad iedere keer hard aan gewerkt. Gebleken is dat er de behoefte is aan een meer centrale, instruerende, beoordelende en ondersteunende rol voor de Kiesraad. Het conceptwetsvoorstel voorziet daarin.

De Kiesraad spreekt zijn waardering uit voor het voorlegde resultaat. Het conceptwetsvoorstel biedt de mogelijkheid om samen met uitvoerders nauw samen te werken aan een correcte en betrouwbare uitvoering van het verkiezingsproces. De Kiesraad adviseert om het conceptwetsvoorstel op enkele punten aan te passen zodat de Kiesraad beter in staat wordt gesteld zijn kwaliteitsbevorderende taak op een goede manier vorm te geven. Het gaat dan in het bijzonder om de besluitvorming voor het oplossen van eventuele onregelmatigheden, het vaststellen van modelformulieren en het verder aanscherpen van de functiescheiding in de Kiesraad.

DE KIESRAAD,
voor deze,

(was getekend)

W.J. Kuijken,
voorzitter

(was getekend)

P.J. Young,
secretaris-directeur

---

²⁰ Artikel A 5 van de Kieswet.